
Poliittisella tasolla on elvyttävää katsoa uusin silmin Kommunistisen puolueen manifestia *käyttääkseni sen alkuperäisnimeä*, joka kirjoitettiin ennen kuin marxilaisuuden päälle kirjoitettiin reformistisia, postmodernistisia, henkisiä sekä psykologisia kommentaareja. Tarkastelemalla tätä työtä sen omalla tasolla, ilmenee että ”tekstiä” ei ollut tarkoitettu akateemista dekonstruktiota ja kimuranttia exegetiikkaa varten, vaan pikemminkin se oli manifesti puolueelle, joka haastoi kapitalististen yhteiskunnallisten suhteiden ja niiden alla sijaitsevan luokkapohjan olemassaolon. Manifesti käsitteli suoraan sen ajan riistävää yhteiskunnallista järjestystä, sekä se pyrki saamaan luokan — proletariaatin — toimimaan vallankumouksellisesti sitä vastaan.

Se, että tuodaan teoria liikkeen rakennuksen palvelukseen, kuten Marx ja Engels tekivät — itseasiassa he sitoivat tarkkanäköisesti yhteen perustavia analyttisiä ajatuksia ohjelmallisiin ja järjestäytymiseen liittyviin aiheisiin — on muuttumassa vieraaksi nykyiselle aikakaudelle, joka on tekemässä tiukkaa dikotomia näiden kahden välille. Varmastikin ”marxologian” nykyinen olemassaolo yliopistoaineena, professoreineen ja lehtineen, erillisenä eletystä käytännöstä, ei ole täysin ennenkuulumaton ilmiö. Kautsky, muiden muassa, alkoi tekemään tätä dikotomiaa jo 1890 –luvulla Die Neue Zeit lehden päätoimittajana. Kuitenkin Die Neue Zeit oli teoreettinen julkaisu joukkoliikkeelle, joka mobilisoi satojatuhansia ihmisiä Saksan poliittisella kentällä. Ennen viime vuosikymmeniä ei ilmaantunut tiukan akateemisia marxilaisia lehtiä, joilla ei ollut kuin hieman tai ei lainkaan poliittisia päämääriä ja jotka eivät tämän takia tarjonneet pohjaa käytännölle, joka koitti muovata yhteiskuntaa uuteen suuntaan. Eron teko teorian ja käytännön välille — sekä itseään vasemmistolaisiksi kutsuvien epäonnistuminen rakentaa vallankumouksellinen julkinen kenttä menneiden vuosikymmenien aikana — on johtanut itse teorian rappeutumiseen, kuten nykyinen postmodernistisen nihilismin, Situationistisen esteettisyyden ja melko viime aikaisesti, jopa itämaisen henkisyiden hyväksyntä joidenkin itseään Marxilaisiksi kutsuvien keskuudessa.

Kontrastina tälle Manifestin kaikkein virkistävin puoli teoreettisena dokumenttina on se, että se avoimesti ja häpeämättömästi käsittelee elettyjä yhteiskunnallisia suhteita, eikä pelkästään niiden kulttuurillisia seuraamuksia. Sen magnetisoiva tyyli, mikä teki siitä *verrattoman* vertaistaan vailla olevan mallin monien myöhäisempien vallankumouksellisten liikkeiden tekemille ohjelmallisille julkilausumille, sijaitsee nimenomaan sen rohkeassa *vilpittömyydessä* aineellisista seikoista, jotka ohjaavat ihmisten toimintaa. Paljon enemmän kuin Nietzsche, Marx *joka näyttää kirjoittaneen suuremman osan Manifestista* kirjoitti vasaralla kapitalistisen järjestelmän realiteeteista, jotka olivat muodostumassa hänen aikanaan. Kuuluu ensimmäinen lause, ”Kaiken tähänastisen yhteiskunnan historia on luokkataistelun historiaa” on pysäyttävän julistava, eikä se jätä *välttelylle* tilaa.¹

Kun se julkaistiin rajattuna Saksalaisena kahdeksansadan kappaleen painoksena 1848 Ranskan Helmikuun vallankumouksen aattona, Manifesti synte-

¹Karl Marx ja Friedrich Engels, *Kommunistisen puolueen manifesti, Collected Works*, vol. 6 (Moscow: Progress Publishers, 1976), s. 482. Kaikki lainaukset *Manifestista* on vedetty tästä käännöksestä ja niiden sivunumero lukee tekstissä.

sisoi sukupolvien verran harkintaa yhteiskunnallisen epäoikeudenmukaisuuden ja konfliktin juurisyistä. Kuten Marx itse avoimesti myönsi, se tärkeys minkä se asetti luokkakamppailulle ei ollut mitään uutta vallankumoukselliselle ajattelulle. Tämän historiaa voidaan seurata aina Levellers ryhmään Englannin vallankumouksessa ja jopa Lollardeihin, kuten John Balliin Englannin maalaisten sodassa 1300 luvulla. Manifestilla ei ollut suoraa vaikutusta vuoden 1848 myrskyisiin tapahtumiin, mutta se kuitenkin jätti pysyvän jäljen tätä seuraaviin työväenluokkaisuun liikkeisiin, tarjoten *ehdottoman* selkeän standardin, jolla niiden vallankumouksellisia päämääriä mitattiin. Se asetti myös jokaiselle tätä seuraavalle vallankumoukselliselle liikkeelle velvollisuuden tehdä sorretut tiedostaviksi omasta statuksestaan — tai toisin sanoen, *iskostaen* kehittää riistettyjen parissa syvälle menevää luokkatietoisuutta sekä yllyttää heitä lopettamaan luokkayhteiskunta sellaisenaan.

Koska se oli paukautettu paperille niin kuin se oli, Manifestin ensimmäinen lause — koristelemattomasti ja *suorasti* — asetti Kommunistisen Liigan *jolle se oli kirjoitettu* näkyville avoimesti vallankumouksellisena liikkeenä. Tämän jälkeen, sosialistiset järjestöt ja liikkeet, jotka sanoivat pyrkivänsä tuomaan oikeutta sorretuille, täytyi *todistaa oikeaksi* asemansa nousevan työväenluokan kanssa sen konfliktissa porvariston kanssa. Manifestin julkaisun jälkeen, luokkakamppailua pidettiin itsestäänselvyytenä tuon kaltaisten liikkeiden parissa, jopa silloinkin kun ne pyrkivät saavuttamaan sosialismin rauhanomaisin ja yksittäisin muutoksin tekemällä kompromisseja työläisten ja kapitalistien välillä.

Tämän lisäksi Marxin ensimmäinen lause julisti, että Manifesti ei tulisi sumentamaan niitä todellisia yhteiskunnallisia suhteita, jotka muodostavat kapitalismin. Kapitalismi, Manifesti korostaa tämän jälkeen, on loppumattoman riistävä talous, jota ajaa sen omat kilpailuun perustuvat suhteet kolonisoimaan koko maailman sekä pakottaa yhteiskunnalliset suhteet sellaisenaan kohtaamaan kasvottain kysymys sen omasta selviytymiskyvystä ilman kommunistista yhteiskuntaa. Nykypäivänä, kun reformismi läpäisee suurimman osan poliittista ajattelua, jota kutsutaan vasemmistolaisuudeksi, meille tekee hyvää muistaa mitä Marx ja Engels varoittivat, puolitoistavuosisataa sitten, että “porvaristo ei ole enää pätevä olemaan hallitseva luokka yhteiskunnassa eikä pakottamaan omia olemassaoloaatuksiaan yhteiskuntaan kaikenkattavana lakina”, tai jopa että, “sen olemassaolo ei ole enää yhteensopiva yhteiskunnan kanssa” s. 495, 497

Osat I “*Porvaristo ja Proletaarit*” sekä II “*Proletaarit ja Kommunistit*” Manifestista selittää Pääoman ensimmäisen kirjan keskeisen argumentin, käyttäen *elävää*, selkeää kieltä, joka on yhtä jännittävän ohjelmallinen siinä missä kuin häikäisevän teoreettinenkin. *Merkitysrikkaita ilmaisuja* on mahdotonta tiivistää ilman että tekee niille vääryyttä, samoin kuin sitä häikäisevää tasoa, jolla Marx ja Engels osoittavat sen, että kapitalismi luo ne olosuhteet sen väistämättömälle omalle tuhoutumiselle on mahdotonta toistaa. Ensimmäisen osan huipentuma löytyy kappaleesta, joka sisältää ajatuksia, jotka ovat provosoivia ja ennalta näkeviä jopa seuraavalle vuosisadalle:

Porvaristo ei voi olla olemassa ilman että se jatkuvasti vallankumouksellistaa tuotannon käyttämiä laitteita, sekä samalla tuotanto-

suhteita, ja niiden mukana kaikkia yhteiskunnallisia suhteita. ... Tuotannon jatkuva vallankumouksellistaminen, kaikkien yhteiskunnallisten olosuhteiden jatkuva häiriö, aina jatkuva epävarmuus ja pelkotila erottaa porvariston aikakauden kaikista aikaisemmista. Kaikki *kiinteät, jähmettyneet* suhteet, joilla *ylläpidetään* ikaikaisia ja kunniotettavia ennakkoluuloja ja mielipiteitä, pyyhkäistään pois, kaikki vastamuodostuneet suhteet muuttuvat vanhentuneiksi ennen kuin ne pystyvät *luutumaan*. Kaikki mikä on kiinteää sulaa ilmaksi, kaikki mikä on pyhää häpäistään, ja miehet pakotetaan viimein kasvottain, aistit selvinä, kohtaamaan hänen elämänsä todelliset olosuhteet sekä hänen suhteensa kaltaistensa kanssa.

Tarve jatkuvasti laajentuville markkinoille joille myydä tuotteita ajaa porvariston kattamaan koko planeetan pinnan. Sen täytyy pesiä kaikkialle, asettua kaikkialle, muodostaa yhteyksiä kaikkialle. ... Moderni porvarillinen yhteiskunta, johon kuuluu tuotantosuhteet, vaihtokauppa ja omaisuus, yhteiskunta joka on kutsunut esiin tämän kaltaiset jättimäiset keinot tuotantoon ja kaupankäyntiin, on samankaltainen kuin taikuri, joka ei kykene enää hallitsemaan loitsuillaan esiin kutsumansa *helvetin* voimia. s. 487, 489

Nämä rivit kirjoitettiin puolitoistavuosisataa sitten, aikana jona kapitalismi oli kaukana olemasta hallitseva yhteiskunnallinen järjestys Euroopassa, vaikka se olikin jo tehnyt merkittäviä teitä Britanniaan ja sen lopullinen *voitto* Ranskassa ja Saksassa oli ennalta nähtävissä. Teollinen kapitalismi Euroopassa oli vielä osanen sekoitetussa taloudessa — osittain porvarillisessa, osittain feodalisessa, sekä pitkälti maalaisessa. Lähes kaikki kaupungit olivat vielä kompakteja kokonaisuuksia, täynnä ihmisiä kapeilla keskiaikaisilla kaduilla ja seinien ympäröimänä, sekä jokapäiväiset tuotteet tehtiin vielä taitavien käsityöläisten käsissä. Talvi 1847–48 oli vieläkin porvarillisen aikakauden *alku*, eikä sen huippuhetki, puhumattakaan siitä, että se olisi ollut sen loppu, tämän lisäksi kukaan ei ollut vielä kuullut sanoista kuten globalisaatio ja monikansallisuus, vaikka Manifesti kuvaili samankaltaisia ilmiöitä. Tässä kappaleessa tehdyt ennustukset olisi voitu ohittaa mielikuvituksekkaina näkyinä, mikäli niitä ei olisi asetettu Manifestin kontekstiin, joka antoi niille historiallisen sekä valistavan merkityksen jota ei ollut ollut aikaisemmillä kuvauksilla kapitalismista, *joka oli vielä sananakin uusi*.

Nämä rivit osoittavat teorian voiman *suunnitella* itsensä ylitse olemassaolevista olosuhteista tulevaisuuteen — ja ne teoreettiset *ennusteet*, jotka Marx ja Engels tekivät tässä, muuttuivat *räikeäksi* todellisuudeksi useita sukupolvia myöhemmin, vaikkakin ne jäivät täyttymättömiksi vielä uudella vuosituuhannelakin. Kaikkein tärkeintä on se *näkyvä* todellisuus siitä, että kapitalismi on hallitsematon historiallisen *taikuuden* työ — järjestelmä joka tuottaa tuottamisen takia — jonka, niin kauan kuin se on olemassa, täytyy syödä luontoa ja *rajusti* muovata planeettaa, luultavasti kaikkien elämänmuotojen, myös ihmisten, tappioksi. Ilman vallankumouksellista muutosta, sen *viettiä* muotoa muokkaavana järjestelmänä — yhteiskuntana, joka käyttää omiaan polttoaineena, ilman että

se on edes itse porvariston hallinnassa — voidaan muokata muttei pysäyttää.

“Diskurssit” Manifestin sisältämistä teoreettisista tai ohjelmallisista aiheista ovat vailla merkitystä, jolleivät ne käsittele “nykyistä yhteiskunnallista ja poliittista järjestystä vastustavan vallankumouksellisen liikkeen” s. 519 tarvetta. “Kommunistinen teoria”, kuten Manifesti julistaa, “voidaan tiivistää yhteen lauseeseen: Yksityisomaisuuden lopettaminen” s. 498 — tai vastaavasti, kapitalismin lopettamiseen, ilman mitään varauksia. Se, että kommunistinen liike jää tästä päämäärästä vajaaksi, kuten Marx ja Engels ymmärsivät sen, tarkoittaisi sitä, että ei niinkään että se olisi tavoitettu “suurin piirtein” tai että sitä muokattaisiin “realistisesti”, vaan että se olisi hylätty kokonaisuudessaan. Kuten Manifestin kirjoittajat kirjoittivat myöhemmin puheessaan Kommunistiselle Liigalle vuosien 1848–49 tapahtumien jälkeen, reformeja voitiin oikeutetusti vaatia, mutta ainoastaan keinona nostaa esiin korkeampia vaatimuksia, jotka olisivat mahdottomia täyttää nykyisessä yhteiskuntajärjestyksessä ja jotka tämän takia johtaisivat aseelliseen yhteenottoon porvariston kanssa yhteiskuntarakenteesta.

Manifestin lukijat noina vuosina — eikä edes sukupolvi myöhemminkään — eivät olleet teollisen proletariaatin jäseniä, joille tuo kirjoitus oli suunnattu. Suuri enemmistö niistä työläisistä, jotka kykenivät ymmärtämään sen viestin, oli käsityöläisiä jotka halusivat oikeutta “*olla kanssakäymisessä killanomaisissa mutualistisissa veljeskunnissa tai teollisissa ammattiliitoissa*” sekä, kaikkein kehittyneimpien työläisten parissa, oikeutta *organisoida työ* tekemällä yhteistyötä. Tämä käsityöläis tai *assosiatiivinen* sosialismi, kuten historiankirjoittajat ovat sitä kuvailleet, oli ennemminkin yhteistyötä tekevää kuin kommunistista, palkiten *kanssakäymisen* jäseniä heidän työnsä ja heidän tarpeidensa mukaan palkitsemisen sijaan.

Tämän sijaan Kommunistisen Puolueen Manifesti teki dramaattisen loikan, joka on vailla vertaansa yhdessäkään nykyisistä sosialistisista kirjoituksista. Se osoitti, että kommunismi ei ollut ainoastaan eettinen toivomus yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden puolesta, vaan myös pakottava historiallinen tarve, joka virtaa itse kapitalismin omasta kehityksestä. Tätä loikkaa *ohjasi* sen oma kymmenosainen minimiohjelma, joka oli pitkälti Engelsin käsialaa. Sen vaatimukset olivat kohtuullisia, koska se näyttää olleen suunniteltu Saksalaiselle työväenliikkeelle, joka oli vielä liittoutunut keskiluokan kanssa aristokraatteja vastaan. Tämän takia edes kaikkein sosialistisin kymmenestä vaatimuksesta, seitsemäs, *varovaisesti* vaati “valtion omistamien tehtaiden ja tuotantovälineiden laajentamista” sen sijaan, että se olisi vaatinut talouden kollektivisointia s. 505. Pitkäaikaisella näkökulmalla, Manifestin toinen osa projisoi kaikkien tuotantolaitosten, johon kuului myös maa, keskittämisen “koko maan kattavan laajan assosiaation käsiin” s. 505. Itseasiassa tämä viimeinen lause, “koko maan kattava laaja assosiaatio” kuului englanninkieliseen käännökseen; alkuperäinen saksankielinen puhui “toisiinsa liittyneistä yksilöistä”, jossain määrin Proudhonilainen muotoilu, joka teki kirjoituksesta helpommin hyväksyttävämmän sen kirjoitusaikaan.

Sen jälkeen kun luokat katoavat ja omaisuus on sosialisoitu, Manifesti sanoo että, “julkinen valta tulee menettämään sen poliittisen luonteen”, toisin sanoen sen valtiojohtoisen luonteen:

Poliittinen valta [valtio], jota aivan oikein siksi kutsutaan, on ainoastaan yhden luokan organisoitunutta valtaa, että se voi sortaa toista luokkaa. Mikäli proletariaatti on pakotettu kilpailussaan porvariston kanssa, olosuhteiden takia, järjestäytymään luokkana, jos se tekemällä vallankumouksen tekee itsestään hallitsevan luokan ja jos se pyyhkii voimaa käyttäen tuotannon vanhat olosuhteet sellaisenaan, niin silloin se on, näiden kolmen olosuhteen myötä, pyyhkinyt pois kaikki olosuhteet luokkien väliselle kamppailulle ja luokille yleisesti ottaen ja on näin lopettanut oman ylemmyytensä luokkana.

Vanhan porvarillisen yhteiskunnan sijasta, johon kuuluu luokat ja luokkien välinen kamppailu, meillä on silloin assosiaatio, jossa jokaisen yksilön vapaa kehittyminen on olosuhde kaikkien vapaalle kehittymiselle. *s. 505—6*

Niillä kommunisteilla jotka pyrkivät saavuttamaan nämä päämäärät, dokumentti sanoo, ei ole muita päämääriä “kuin ne jotka koskettavat proletariaattia kokonaisuutena” *s. 496*. He muodostavat kaikkein päättävällisimmän puolueen, joka kannattaa proletariaatin hyvinvointia, mutta seuraa aina koko kamppailun *äärivivoja*, he “kannattavat kaikkialla jokaista vallankumouksellista liikettä, joka vastustaa olemassaolevaa yhteiskunnallista ja poliittista järjestystä.” Itseasiassa he tuovat etualalle aina “omaisuuskysymyksen johtavana kysymyksenä jokaisessa [kamppailussa], siitä riippumatta mille asteelle se on kehittynyt tuona aikana” *s. 519*.

Ottaen huomioon sen analyysin kapitalismista tuomittuna yhteiskuntajärjestyksenä, jonka sisällä reformit täytyy aina asettaa vallankumouksen palvelukseen; sen päättävällisen sitoumuksen *yleensä ottaen väkivaltaiseen* vallankumoukseen; sen näkemyksen kommunismista assosioituvana valtiojohtoisen järjestelmän sijaan, “jossa jokaisen vapaa kehittyminen on olosuhde kaikkien kehittymiselle”, on vain reilua kysyä mitä Marx ja Engels tarkoittivat “poliittisella vallalla” vuonna 1847—48. Vastaus — idiosynkraattinen sen valossa mitä nuo kaksi miestä kirjoittivat myöhemminä vuosina — on yllättävän vapaudellinen.

Manifestissa proletaarinen “valtio”, joka tulee korvaamaan porvarillisen “poliittisen vallan” ja tekemään alkuaan kaikkein “despoottisimmat *hyökkäykset* omaisuusoikeuteen” tulee muodostumaan proletariaatista, joka on kasvatettu “hallitsevan luokan asemaan”. Tai tarkemmin:

Proletariaatti tulee käyttämään sen poliittista ylivoimaisuutta riistämään, eri astein, kaiken pääoman porvaristolta, keskittämään kaikki tuotantovälineet Valtion käsiin, t.s. proletariaatin organisoituneena hallitsevana luokkana, ja lisäämään tuotantovoimien kokonaisuutta mahdollisimman nopeasti. *korostus puuttuu, s. 504*

Tätä ei oikeastaan voi kutsua valtioksi niin tavanomaisessa marxilaisessa tai yhteiskunta-anarkistisessa käsityksessä. Itseasiassa tästä poikkeuksellisesta muotoilusta seuraavat seuraamukset ovat vaivanneet, jopa kykenevimpiä yhteiskunnallisia teoreetikkoja, niin anarkisteja kuin Marxilaisiakin — ja ne ovat

askarruttaneet Marxia ja Engelsiä ongelmana aina heidän elämänsä viimeisiin päiviin saakka. Kuinka kokonainen luokka, proletariaatti organisoituneena “liikkeeksi”, joka lopulta puhui koko yhteiskunnan puolesta, kykenee institutionalisomaan itsensä “poliittiseksi” (tai valtio) vallaksi? Millä konkreettisilla instituutiomuodoilla tämä luokka tulisi, jonka vallankumous kontrastina kaikille sitä edeltäville vallankumouksille, esittämään “huomattavan enemmistön etuja” (s. 493), käyttämään sen taloudellista ja poliittista suvereniteettia?

Vuoden 1871 Pariisin kommuuniin asti, Marx ja Engels todennäköisesti tarkoittivat, että proletariaatin “poliittinen valta” perustuisi tasavaltaan, toisin sanoen *edustukselliseen* hallinnon muotoon, vaikkakin sen juuret olisi poliittisissa oikeuksissa kuten takaisin kutsunnassa. Marxin Anarkistikriitikot huomauttivat selvästi, että mikä tahansa edustuksellinen järjestelmä tulisi muuttamaan valtiojohtoiseksi etujärjestelmäksi, joka ajaa omia etujaan, sellaisen toimiessa parhaimmillaan työväenluokan (sekä maatyöläisväestön) etuja vastaan, ja joka kurjimmillaan tulisi olemaan diktatuurinen valta, joka olisi yhtä pahantahtoinen kuin pahimmat porvarilliset valtiokoneistot. Itseasiassa, kun poliittista valtaa tuetaan taloudellisella vallalla kansallistetun talouden tavalla, “työväen tasavalta” saattaisi hyvinkin osoittautua olevan sorron despotismi vailla vertaistaan (käyttääkseni yhtä Bakuninin lempikäsitteistä).

Marxilla ja Engelsillä ei ollut mitään toimivaa vastausta, jonka he olisivat voineet esittää tälle kritisismille, kuten voimme todeta heidän kirjeenvaihdostaan heidän saksalaisten tukijoidensa kanssa. Mikään heidän kirjoituksissaan ei osoita, että he harkitsivat mitenkään vakavissaan “yleiskokousten” perinnettä, jonka Pariisilaiset sektiot olivat perustaneet Suuren Ranskan vallankumouksen aikana, joissa sans culottesit, myös Ranskan pääkaupungin kaikkein köyhimmät ja vieraantuneimmat, tosiasiallisesti käyttivät kollektiivista valtaa naapurustoidensa yleiskokouksissa myrskyisällä ajanjaksolla vuoden 1792 Elokuun *journeesta*, joka lopetti monarkian, vuoden 1793 kesäkuun *journeeseen*, joka lähestulkoon korvasi parlamentin kommunalistisella hallintojärjestelmällä, joka oli sektioiden hallinnassa. Tämä perinne, joka viipyi ranskassa suurimman osan 1800—luvusta ei saanut vastakaikua Marxilaisesta kirjallisuudesta.

Kuitenkin vuoden 1871 Pariisin kommuuni tuli Marxille ja Engelsille tuulahduksena tuoretta ilmaa, jotka sukupolvi *Manifestin* julkaisun jälkeen, omaksuivat Kommuunin institutionaalisen rakenteena, jonka proletariaatti perustaisi kapitalistisen ja kommunistisen yhteiskunnan väliin, tai kuten Marx asetti sen *Gothan ohjelman kritiikissään* “proletariaatin vallankumouksellinen diktatuuri”² Marx ylisti Kommuunia siitä, että se toi oikeuden kutsua takaisin valtuutettuja ja kommuunin neuvostosta (Pariisin kaupunginvaltuuston vastineesta), koulutetun työläisen palkan maksamisesta osanotosta neuvostoon, kansan aseistamisen, sekä merkittävästi, että se oli “työtätekevä, eikä parlamentaarinen, elin joka oli sekä päättävä että lakia säätävä samanaikaisesti.”³

Kommuunin taloudelliset saavutukset olivat hyvin mitättömiä, se ei ainoastaan epäonnistunut sosialisomaan taloutta, se toi paljon tarvittuja reforme-

²Karl Marx, *Gothan ohjelman kritiikki*, Marx ja Engels, *Collected Works*, Vol.24, s.95, korostus alkuperäisessä

³Karl Marx, *The Civil War in France*, Marx ja Engels, *Collected Works*, vol.22, s331

ja työväenluokalle ainoastaan koska radikaalien Internationalistien, jotka muodostivat vähemmistön Kommuunin neuvostosta, täytyi ylittää uus-Jakobiinien, jotka kannattivat porvarillista lakia, vastustus. Sen poliittisissa instituutioissa Kommuuni oli paljon enemmän *kommunistinen* elin, jolla oli voimakkaat yhteydet anarkistisiin kommuunien konfедераation käsitteeseen. Se perustavasti haastoi Ranskan kansallisvaltion olemassaolon, kutsuen puoleensa tuhansia kommuuneja, jotka olisivat pitkin Ranskaa, yhdistymään Proudhonilaiseen sopimukselliseen autonomisten kommuunien verkostoon, sen sijaan että ne alistuivat keskitetyn valtion ohjaukseen.

Marx omaksui tämän kommunalistisen Kommuunin, ja sen sisällön vaatimuksesta kommuunien konfедераatiosta (käyttämättä kiistanalaista sanaa *konfедераatio*, jota hänen anarkistiset vastustajansa käyttivät), poliittisena rakenteena jossa “vanha keskitetty provinssien hallitus” tulisi, seuraten Pariisia mallinaan, “joutumaan väistymään tuottajien itsehallinnon tieltä” — tämän tarkoituksena oletettavasti proletariaatin diktatuuria. Kukin valtuutettu eri kommuuneista tulisi olemaan “valitsijoidensa antaman *mandat imperatif*in sitoma”, tämä on tiukasti anarkistinen käsite, joka pelkistää delegaatin parlamentaarista edustajasta tai viranomaisesta pelkäksi kansan puolesta toimijaksi, joiden äänellä hänen oletettiin puhuvan ja äänestävän.⁴

Marxin väite, että keskitetty valta tulisi säilyttämään “muutamia mutta tärkeitä toimintoja” oli rohkea mutta tuskin kovin uskottava — eikä edes James Guillaume, yksi Bakuninin lähimmistä yhteistyökumppaneista, pitänyt Marxin suosiollista arviota Kommuunin libertaarista ominaisuuksista perustana erimielisyyksien hautaamiselle Marxilaisten ja anarkistien välillä ensimmäisessä Internationalissa. Engels kirjoitti vuoden 1875 kirjeessä August Bebelille kritisoiden Gothan Ohjelmaa (jonka Saksan sosiaalidemokraatit olivat juuri omaksuneet), jopa yllyttäen häntä että “Kansan valtion” sijaan ohjelman tulisi käyttää “hyvää vanhaa Saksalaista sanaa”, *Gemeinwesen*, “joka tekee hyvin kunniansoitoksen Ranskalaiselle ‘Kommuunille’,” vaikkakaan hän ei sanonut paljoakaan sen sisällöstä.⁵

Ajallaan, eikä ilman ailahtelua, Marx palasi suosiolliseen Kommuunin arvioonsa.⁶ On vain vähän epäilystä siitä, että hän palasi tukemaan tasavaltalaisia instituutioita, jotka olivat leimallisia hänen poliittiselle elämälleen vuoden 1848 vallankumouksen jälkimainingeissa. Viimeisinä vuosinaan, sanomatta paljoakaan Kommuunista, hän silti selkeästi kannatti useiden sen ominaisuuksien sisällyttämistä tasavaltaan — valtuutettujen palkkahaitarin, perumisoikeuden, tarpeen aseistaa työtätekevä kansa, sekä *mandat imperatif* — jota hän oli ylittänyt *Ranskan sisällissota* teoksessaan. Kuitenkin se mittakaava jolla hän ajatteli, että työläisten valtion tulisi olla keskitetty ja kuinka paljon auktoriteettia hän ajatteli, että se tulisi tarvitsemaan jäivät ratkaisemattomiksi aina hänen kuolemaansa saakka.

⁴Sama, s.332

⁵Engels, “Kirje August Bebelille, maaliskuu 18-28, 1875”, Marx ja Engels, *Collected Works*, vol.24, s.71

⁶Marxin kirje Ferdinand Domela Nieuwenhuis, Helmikuu 22, 1881, Marx ja Engels, *Collected Works*, Vol.46, vol. 46, s.65–66

Tasavaltalaiset instituutiot, siitä huolimatta miten paljon niiden tarkoitettiin edustavan työläisten etuja, tarkoittivat väistämättä paikkaa päätöksenteolle, joka oli valtuutettujen käsissä ja joka ei kategorisesti muodostanut “proletariaattia, joka on järjestäytynyt hallitsevaksi luokaksi.” Jos julkisia päätöksiä, erotettuna hallinnollisista toimista, ei olisi tehty yleiskokouksiin järjestäytyneen kansan toimesta sekä konfederaation laajuisesti toimijoiden koordinoimana paikallisen, alueellisen ja kansallisen perustan mukaisesti, niin sittien demokrati-aa sen tarkassa merkityksessä ei olisi olemassa. Kansan nauttiman vallan voisi tuollaisissa olosuhteissa kaapata ilman vaikeuksia. Jotkin anarkistit löytävät aina vikoja missä tahansa institutionaalisessa yhteiskunnallisessa järjestelmässä, mutta jos kansa aikoo saada käsiinsä oikeaa päätäntävaltaa omiin elämiinsä sekä yhteiskuntaan kokonaisuudessaan, niin heidän täytyy perustaa — ja ovat perustaneet, lyhyiksi aikaa, menneisyudessa — hyvin toimivia instituutioita, joissa he voivat itse suoraan muotoilla yhteisöidensä politiikan sekä, alueellisissa kysymyksissä, valita konfederaaliset toimijat, takaisin kutsuttavat ja tiukasti ohjailtavissa olevat, jotka tulevat toteuttamaan tehdyt päätökset. Ainoastaan tässä mielessä voi luokka, varsinkin sellainen, joka on omistautunut luokkien lopettamiseen, mobilisoida *luokkana* hallitakseen yhteiskuntaa.

Lukuunottamatta heidän entistä tukeaan Pariisin kommuunille, ei Marx eikä Engels koskaan ratkaissut proletaarisen vallan poliittisten instituutioiden ongelmaa, jonka he asettivat itselleen *Manifestissa*: ongelmaa siitä kuinka luokka, tai vielä vähemmän kansa porvarillisessa yhteiskunnassa, tulisi ottamaan käsiinsä vallan *luokkana tai kansana*. Vuonna 1905 Venäläiset työläiset päätyivät omaan ratkaisuunsa luokkavallan poliittisesta instituutiosta: Petrogradin neuvostoon. Tämä kaupunginlaajuinen neuvosto, joka ilmaantui Venäjän pääkaupunkiin vuoden 1905 vallankumouksessa, oli lähellä niitä yleiskokouksia jotka olivat ilmaantuneet Suuren Ranskan vallankumouksen aikaan. Mikäli se oltaisiin nimetty pelkästään kunnalliseksi valtuustoksi, se ei olisi eronnut paljoakaan Pariisin kommuunista, vaikkakin se oli paljon enemmän työväenluokkainen luonteeltaan.

Kuitenkin Petrogradin neuvosto upotti syvät juuret kaupungin tehtaisiin ja sitä ohjasi, lakkokomiteoiden ja tehdaskomiteoiden kautta, työläiset suoraan. Enemmän kuin Lenin näki Leon Trotsky, yksi sen viimeisistä ja varmasti huomatuimmista valtuutetuistaan, neuvostossa ei ainoastaan instituution, joka voisi mobilisoida proletariaatin luokkana, vaan myös tarjoamaan siirtymäkauden poliittisen ja taloudellisen sillan kapitalistisesta sosialistiseen yhteiskuntaan. Leninin näkemys neuvostosta oli välineellisempi: hän piti sitä pelkästään keinona opettaa työväenluokkaa ja värvätä se Bolsevikkien puolueen jäseneksi.

Ennen vuotta 1917 Lenin ei muuttanut merkittävästi näkemystään neuvostoista eikä alkanut pitämään niitä työväenluokkaisen vallan instituutioina. Tästä huolimatta hän ailahteli heinäkuun tapahtumien aikaan, kun Bolsevikkien johtajat pidätettiin ennenaikaisen spontaanin kansannousun seuraamuksena, kuitenkin elokuuhun 1917 mennessä hän oli palannut neuvostojen vallan päämäärään. Hetken aikaa hän ehdotti, että neuvostojen hallitukseen saattaisi kuulua *kaikki* neuvostopuolueet — kaiken sorttiset Menshevikit ja Sosialisti Vallankumoukselliset samoin kuin Bolsevikitkin — kuitenkin vuoden 1918 loppuun mennessä

Bolsevikit olivat vallassa vastaperustetussa neuvostojen valtiossa täysin yksin ja he muuttivat lopulta neuvostot heidän puoluekoneistonsa lammasmaisiksi väli-neiksi.

Poliittisten ja sosiaalisten instituutioiden hallitsemisen ongelmaan luokkana kokonaisuudessaan — sekä lopulta kansalaisina luokattomassa yhteiskunnassa — ei ole mitään helppoa ratkaisua. Selkeästi Proudhonin federalismin järjestelmä ei ollut riittävä vastaamaan tähän, se oli liian epäselvä ja valju sekä se säilytti liian monia porvarillisia ominaisuuksia, kuten sopimukset ja yksityisen omistuksen, että se olisi muodostanut oikeasti vallankumouksellisen ratkaisun. Ne ratkaisut, jotka myöhempien aikojen anarkistit, jotka olivat kollektivisempää kuin Proudhonilaiset, tarjosivat ovat täynnä mahdollisuuksia, mutta nekin kärsivät määrittelyn ja artikulaation puutteesta.

Anarkosyndikalistit ovat osaltaan tarjonneet työläisten valtaa teollisuudessa kaikkein käyttökelpoisimpana vallankumouksellisena vaihtoehtona valtiolle, esittäen tehtaiden ja viljelysmaiden haltuunoton todisteena sen toimivuudesta. Kelvollinen esitys sen mahdollisuuksista ja rajoituksista vaatisi toisen artikkelin kirjoittamisen.⁷ Kuitenkin yhteiskunnallisina elementteinä vapaalle yhteiskunnalle työväen hallinnalla on perustavia ongelmia — ei ainoastaan sen nurkkakuntaisuus sekä selkeästi nähtävä lasku jäsenissä valmistavan työväenluokan parissa, vaan ennenkaikkea niiden taipumus muuttua kilpaileviksi kollektiivisesti omistetuksi kapitalistisiksi yritysiksi. Pelkkä tehtaiden taloudellinen hallinta on vain vallankumouksellisen muutoksen kolikon yksi puoli, tämä oli opetus jonka Espanjalaiset anarkosyndikalistit oppivat aivan liian dramaattisesti vuosina 1936–37, kun kaikkien aikojen suurimmasta kollektivisointi kokeilusta huolimatta, he epäonnistuivat eliminoimaan porvarillisen valtion — ainoastaan huomatakseen, että se palasi huhtikuussa 1937, tuhoten pakolla voimakkaat anarkistiset pesät Kataloniassa ja Aragonissa.

Se mikä näyttää tarpeelliselta on demokraattisen politiikan instituutiot — käytän sanaa *politiikka* sen helleenisessä mielessä, enkä eufemismina moderneille tasavalloille ja niiden valtiotaidolle. Viitataan politiikkaan, joka saattaisi luoda paikallisia kansan yleiskokouksia ja konfederoida ne puhtaasti hallinnollisilla neuvostoilla, jotta se muodostaisi vastavallan kansallisvaltiolle. Kuinka tämän kaltainen vastavallta voitaisiin perustaa ja kuinka se voisi toimia putoaa tämän artikkelin sisällön ulkopuolelle, aivan liian monia tärkeitä yksityiskohtia, niin historiallisia kuin logistisiaakin, joutuisi hukkaan lyhyessä “yleiskokouslaisten” kannan tiivistelmässä.⁸

⁷Koko katsaukseni löytyy tekstistä “Anarkosyndikalismien aave”, *Anarchist Studies*, vol. 1 1993, s.3-24

⁸Jos olet kiinnostunut lukemaan vallankumouksellisesta politiikasta, jonka kautta ihmiset voivat hallita omia asioitaan suoraan demokraattisten kansakokousten konfederaation kautta — tai siitä mitä kutsun vapaudenhenkiseksi kunnallispolitiikaksi — voit kääntyä kirjani *From Urbanization to Cities* (1987, London and New York: Cassell, 1996) puoleen samoin kuin myös Janet Biehlin *Yhteiskuntaekologian politiikan* (The Politics of Social Ecology: Libertarian Municipalism) (Montreal: Black Rose Books, 1997) kirjaan. Viime aikaiset teoriat “voimakkaasta demokratiasta” ynnä muusta olettavat valtion olemassaolon ja yleensä alistuvat sille käsitteelle, että nykyaikainen yhteiskunta on liian “monimutkainen” salliakseen suoraan demokratiaa, eivätkä nuo teoriat tarjoa sen takia vakavaa vastustusta olemassa olevalle

Se, että luokkavallan instituutioiden aihe edes nostettiin esiin *Kommunistisen puolueen manifestissa* on yksi aspekti kirjoituksesta, joka tekee siitä yhtä elävän vuonna 1998 kuin se oli vuonna 1848. Se että Marx ja Engels, teoreettisella syvyydellään, ennalta näkivät kapitalistisen kehityksen kaaren, käsitteillä jotka ovat vielä ajankohtaisempia nykypäivänä kuin mitä ne olivat omana aikanaan, on tarpeeksi tekemään tästä työstä voimannäytteen poliittisen ajattelun kentällä. Niin sen suuret oivallukset kuin sitä vaivaavat ongelmat elävät kanssamme yhä tänä päivänä. Marxilaisuuden tragedia on siinä, että se oli niin sokea yhteiskunta-anarkismin oivalluksille ja se että myöhäisemmät vallankumoukset epäonnistuivat, ratkaisevina aikoina historiassa, sulauttamaan itseensä molempien sosialismin muotojen oivallukset ja ottaa askel vielä niistä eteenpäin.

viitteet

* *Manifestin* väite porvariston lopullisesta kykenemättömyydestä ottaa haltuunsa yhteiskunnallinen elämä perustui sen proletariaatin “köyhällistämiseen” — kuuluisaan “köyhyttämisen” teesi johon Pääoman ensimmäinen osa päättyi. Hyvinvointivaltioiden myöhemmin ilmaantuessa ja niiden kriisien hallinnan kykyjen takia, kapitalismi vaikutti kykenevältä estämään itseään oppoamasta syvälle juurtuneeseen taloudelliseen kriisiin, aiheuttaen sen että tämä “köyhtymisen” käsite oli kyseenalainen. Kuitenkin modernien, “uus-liberaalin” kapitalismin tulenarkuus ja sen kriisin hallinnan keinojen eroosiio ovat tuoneet uudestaan etualalle kysymyksen kapitalismin kykenevyydestä olla itseään korjaava järjestelmä. Ei ole läheskään selvää tullaanko, tulevina vuosina, taloudellinen romahdus (samoin kuin ekologiset katastrofit) välttämään. Kapitalismi on edelleen hyvin pitkälti liikkeessä ja *Manifestin* varoitukset “anarkiasta tuotannossa” ei voida millään tapaa laskea pois lähteenä massiiviselle yhteiskunnalliselle levottomuudelle.

yhteiskuntajärjestykselle.